

Fantoomliefde

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos uitgevers via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Laura Freudenthaler

Fantoomliefde

Vertaald uit het Duits
door Jan Bert Kanon

Ambo|Anthos
Amsterdam

De schrijfster bedankt Reinhard F. voor zijn
pianistische en piano-pedagogische opmerkingen.

This publication was supported by the Federal Ministry
Republic of Austria – Arts, Culture, Civil Service and Sports,
Department Literature and Publishing, Libraries.

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie
van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

ISBN 978 90 263 5039 9

© 2019 by Literaturverlag Droschl Graz-Wien
© 2020 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos uitgevers,
Amsterdam en Jan Bert Kanon
Oorspronkelijke titel *Geistergeschichte*
Oorspronkelijke uitgever Droschl
Omslagontwerp Marry van Baar
Omslagillustratie © Oana Stoian/Trevillion Images
Foto auteur © Marianne Andrea Borowiec

Verspreiding voor België:
Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Anne hoort dat de deur van het appartement van het slot gedraaid en geopend wordt. En weer zachtjes gesloten. Langzaam wordt de klink naar boven bewogen. Thomas bukt zich, zijn jas verraad hem, het ruisen van de stof. Hij loopt op sokken naar de keuken, de vloer kraakt. De drempel tussen hal en keuken brengt een eigen geluid voort, alsof er iets uit elkaar valt. Anne hoort het twee keer kraken, daarna de deur van Thomas' werkkamer. Hij moet er van binnenuit nog een keer tegen duwen om te voorkomen dat de deur weer openschiet. Als je vanuit de keuken de werkkamer in loopt, zie je het raam van de woonkamer, waarvoor Anne staat als een madonna in haar nis. Ze staat met haar rug naar de beschouwer, haar gezicht naar de muur. Maar het is geen muur. Als er in het tegenovergelegen huis achter een van de donkere ramen iemand zou staan, zou hij Annes gezicht kunnen zien. In grotten in het zuiden staan Madonnabeelden veilig achter glas, aan hun voeten liggen plastic bloemen. Anne doet een stap terug en ziet nu haar spiegelbeeld. De rimpel tussen haar wenkbrauwen. Ze probeert haar slapen aan beide kanten te verlengen alsof haar vingers van de rimpel weg strijken, over het voor-

hoofd naar de aanzet van haar haar, maar zonder haar handen op te heffen. Ze verlaat het appartement voor een korte wandeling. Aan haar kuiten voelt ze de koude lucht. In het eerste jaar dat ze een beurs voor buitenlandse studenten had, ging Anne elke avond naar haar kamer nadat ze de hele dag op het conservatorium had geoefend. Ze vond de duisternis aangenaam en maakte een omweg door de stad die ze nog nauwelijks kende. Als ze een bar leuk vond, ging ze naar binnen en bestelde een kop koffie. Ze kon 's avonds koffie drinken en toch slapen. De supermarkt op de hoek is nog open. Thomas wil misschien wel iets eten. Wanneer ze terugkomt, zit hij in de keuken. Iets simpels, zegt hij. Anne stelt pasta met pesto voor. Goede pesto, zegt ze, door een collega van haar gemaakt. Ze giet de pasta af en vraagt Thomas om te controleren of de parmezaan nog goed is. Bij het uitpakken meent ze op de korst een beschimmeld plekje te hebben gezien. Thomas werpt een blik op de kaas. Waarom zou die niet meer goed zijn? Je kunt zonder muts naar buiten, zegt Anne, het is heerlijk. Je bent niet wijs, zegt Thomas, de wind is koud, die slaat meteen op je oren. Anne legt haar hoofd schuin en trekt haar rechterschouder op naar haar oor. Onzin, zegt ze, en ze laat haar schouder zakken. Het wordt lente.

Meneer Seyn heeft gebeld, zegt Anne. Thomas strijkt met zijn hand over mond en kin en zegt dat dat zelden een goed teken is. Meneer Seyn let een beetje op het huis aan het meer als Anne en Thomas er weken- of maandenlang niet zijn. Zelf woont hij hoger op de helling. Na een jaar hebben Anne en Thomas hem een sleutel gegeven, voor noodgevallen. Nee, zegt Anne, geen goed teken. De afgelopen weken heeft het zoveel geregend dat er water de kelder in is gestroomd. Seyn heeft maatregelen genomen om de boel weer droog te krijgen, maar een van hen moet ernaartoe. Woensdag, zegt Anne, heeft ze maar twee lessen, die zou ze kunnen verplaatsen om er 's ochtends naartoe te rijden en 's avonds weer terug. Ik kan echt niet weg, zegt Thomas. Weet ik, zegt Anne. Ze onderhandelt niet graag met werklui, en zeker niet in de omgeving van het meer, waar iedereen een moeilijk verstaanbaar dialect spreekt. Maar voor jou hebben ze respect, zegt Thomas, ze denken dat ik een rijke gast uit de stad ben. Dat klopt ook, zegt Anne. Thomas zegt dat hij blij is dat zij het ook zo ziet. Anne lacht. Ze kan wel begrijpen dat de werklui er zo over denken. Op woensdag gaat Anne vroeg van huis. Halverwege de rit begint het te regenen.

De hele winter zijn ze niet in het huis aan het meer geweest. Dat krijg je ervan, denkt Anne, maar het zou natuurlijk niets aan de buien en de lekkende kelder hebben veranderd als ze wel een of twee keer een weekend waren overgekomen. Meneer Seyn wacht met de man van het rioleringsbedrijf onder de luisfel, de huisdeur staat open. Zulke hevige buien had je vroeger niet, zeggen ze allebei, of een storm die het halve bos zou hebben verwoest. Het water is al weggepompt, nu worden er apparaten neergezet om het vocht uit de muren te krijgen. Meneer Seyn zal regelmatig gaan kijken en erbij zijn als de apparaten weer worden weggehaald. Anne tekent een aantal papieren. Nadat de man van het rioleringsbedrijf afscheid heeft genomen, bedankt ze meneer Seyn nogmaals. Uit de auto haalt ze de whisky die ze voor hem heeft meegenomen en de kleine sachertaart in de vierkante doos voor zijn vrouw. Daar zal ze blij mee zijn, zegt meneer Seyn. Anne doet de deur achter hem dicht. In de keuken vindt ze nog wat koffie, voldoende voor een kan. Met het kopje in de hand loopt ze door het huis. Ze doet de gordijnen in de slaapkamer niet open en blijft in de deuropening staan. Zoals altijd heeft ze een groot linnen laken over het bed gelegd, en toch zal ze daarin dode insecten vinden, gevleugelde mieren, onooglijke mugjes. Boven loopt ze het balkon op. Op de berghelling lijkt het bos hier en daar onder een laag stof bedekt, zo dicht hebben zich losse nevelsluiers rond de boomtoppen gevlijd. Graag zou Anne naar het podium tussen de rotsen gaan, maar in plaats daarvan wast ze het kopje en de koffiekkan af. Als ze nu vertrekt, kan ze in ieder geval een deel van het traject nog bij daglicht afleggen. Net als anders wil ze de boiler uitzetten, maar die heeft ze ditmaal niet eens aangedaan.

Midden in het dichte bos was het podium tussen de rotsen opgedoemd. Op een van hun wandeltochten hadden ze een open plek betreden, geen naaldbosbodem meer, maar fijne steentjes. Aan de achterzijde werd de ruimte begrensd door een rotswand die onderaan door een stenen blok in tweeën was verdeeld, in een zichtbaar podiumgedeelte en een onzichtbaar achterstuk. Openingen en gangen in het blok verbonden de twee delen met elkaar, toneelspelers konden verrassend opduiken en weer onverwachts verdwijnen, en zich in het blok verborgen houden. Anne was midden op het podium op de grond gaan zitten. Ze had graag geweten of er weleens was gespeeld. De klank van de stemmen en andere geluiden zouden door de steen versterkt worden en zich gelijktijdig onder de blote hemel hebben verspreid. Ze zou nog een blaasontsteking oplopen, zei Thomas, en omdat de steen inderdaad koud was, stond Anne weer op. Kort nadien raakten ze aan de praat met een man uit het dorp. Anne wilde vragen naar het podium tussen de rotsen, maar Thomas wierp haar een blik toe die tegelijk verwijtend en samenzweerderig was. Ze stakte, haar halve zin loste ongemerkt op in het gesprek. Ze stonden bij de

aanlegsteiger. Anne keek langs de mannen heen naar de bergen, haalde haar handen uit elkaar en verborg ze in de zakken van haar regenjas. Het was hier aan het water altijd een beetje te koud, zodat Anne de spieren tussen schouderbladen en nek spande als een klein schild. Nog altijd weet ze niet hoe het zit met het podium.

Anne geeft les aan de achterzijde van het gebouw waarin de muziekschool gevestigd is. Na een aantal jaren aan de straatkant heeft ze het voor elkaar gekregen dat ze een andere kamer toegewezen kreeg. Ieder jaar opnieuw heeft ze de directrice uitgelegd dat ze hier niets kon horen. Ook haar gehoor moet zich concentreren, heeft Anne gezegd, en haar verzoek werd ingewilligd, waarna ze weg kon uit de kamer aan de straatkant. De directrice was die dag goedgeluimd en lachte. Inmiddels kijkt Anne bij haar lessen alweer vele jaren uit op de kleine tuin. Het raam staat op een kier. Een vogel herhaalt telkens dezelfde, uit vijf maten bestaande melodie, met een triller in de derde en laatste maat. Speel het nog eens, zegt Anne tegen de jongen aan de piano. Leg de nadruk anders, dan kun je niet meer sjoemelen. De handen van de jongen bewegen over het klavier, in de tuin herhaalt de vogel zijn melodie. Hij brengt kleine veranderingen aan, varieert de reeks tonen aan het eind, opstijgend, vragend, voordat hij verstomt. Speel die ene maat nu alleen met je linkerhand, zegt Anne, en ze wijst op het notenblad. Als je onnauwkeurig wordt, moet je alles in zijn onderdelen oplossen. Begrijp je dat? vraagt Anne, en de jongen

legt zijn handen op de knieën en draait zijn hoofd om, om haar aan te kijken. De nauwkeurigheid gaat razendsnel verloren als we een stuk denken te beheersen. De jongen knikt. Eerst je linkerhand, zegt Anne. Ze kent de neiging om meer aandacht aan de rechterhand te geven. In de tuin eindigt de vogel met een syncope en even verderop klinkt een antwoord waarin de melodie wordt opgepakt. Heel goed, zegt Anne. Moet u ook nog weleens oefenen? vraagt de jongen aan het einde van de les, en hij kijkt verbaasd als Anne dat beaamt. Hij moet eens kijken, zegt Anne bij het afscheid, of hij misschien niet ook plezier beleeft aan het oefenen zelf.

In het kopieerhok treft Anne een jonge collega zang. Ze kan het niet meer horen, zegt haar collega. Ze noemt een Engelse titel, en Anne zegt dat ze het lied niet kent. Haar collega lacht, een luide lach, en wijkt achteruit. Waar lééf jij? roept ze, en Anne zegt: Tussen de stenen. Onder een steen moet het zijn, zegt haar collega. Anne zegt dat ze ook wel moderne dingen met haar leerlingen speelt, als je maar goeie partijen hebt. Tussendoor een keer een stukje jazz, prima. Zij heeft vocale jazz gestudeerd, zegt haar collega, of Anne dat weet. Anne zegt van niet. Zij heeft geen enkele affiniteit met klassiek, zegt haar collega, maar Annes klassieke pianokamer komt haar intussen voor als het paradijs. Maar jij, zegt Anne, krijgt niet elk jaar minder leerlingen. Alsof hij tegen de piano opzingt, zei de jongen vandaag ineens, en Anne wist dat hij de vogel bedoelde. Ze vraagt zich af of de melodieën van de vogels in de tuin door de muziek uit de leslokalen veranderen. De meeste collega's klagen over de lesroosters waarin zogenaamde gaten zitten. Verspilde tijd, zeggen ze. Anne gaat in de lerarenkamer zitten, de deur staat altijd open. Ze hoort dat het rustig wordt, de deuren van de leslokalen afgesloten worden, een voor een.

Een leerling die te laat is loopt over de gang, met dat slepende geluid, afkomstig van de afgezakke broeken of van de uit het lood hangende jassen. Of van de tassen en rugzakken die ze achter zich aan trekken, zelfs als die over hun schouders hangen. Op een bepaalde leeftijd zijn de jongens in een staat van langdurig verval. Het is de leeftijd dat de meesten van hen met pianospelen ophouden. Vaak zijn het de moeders die op Annes spreekuur komen en zeggen dat hun zoon niet meer tot oefenen te bewegen is. Dan is het zinloos, zegt Anne in zo'n situatie. Als er geen binding meer is met de muziek. Ze is met een kop koffie aan tafel gaan zitten en heeft een krant opengeslagen. In het cultuurkatern staat een verslag over de openingsavond van het festival van gisteren. Op de begeleidende foto Thomas en een paar anderen voor het levensgrote festivallogo. Twee dagen geleden wilde ze hem nog succes wensen, maar ze had hem toen niet meer gezien. 's Avonds is ze rechtstreeks uit de muziekschool naar een collega gereden, die haar te eten had gevraagd, en 's morgens vroeg was Thomas al weg toen ze opstond. Vannacht heeft ze hem niet gehoord toen hij thuis kwam. Ze was de opening dan ook weer vergeten. De organisator, staat er onder de foto. Naast hem de directeur. Anne heeft ook de wethouder van cultuur een paar keer ontmoet. Op de foto staat bovendien een vrouw in de moeilijk te peilen leeftijd tussen dertig en veertig jaar, die in het onderschrift niet wordt genoemd. Ze lijkt iets te roepen en heeft een hand geheven, om een ogenblik later haar haar achterover te strijken. Een tweede vrouw komt Anne bekend voor, eerder iemand van haar leeftijd, met een rood montuur en heel kort haar, evenmin genoemd. Thomas kijkt in de richting van de fotograaf. Anne kent zijn blik als hij zijn best doet alles te horen, niemand over het hoofd te zien. De hele avond maakt hij een hartelijke, ge-

concentreerde, kalme indruk. Later zal hij zeggen dat hij zich de inhoud van geen enkel gesprek nog kan herinneren. Een man met een baard komt de lerarenkamer binnen. De collega fagot, die in dit semester slechts twee leerlingen heeft en daarom bijspringt op het kantoor van de muziekschool. Hij gaat bij Anne zitten en ziet het artikel over de opening. Of ze erbij was? Nee, zegt Anne. Al jaren niet meer. Dat is zijn werk, zegt ze, wat moet ik daar? De collega fagot knikt.

Stop, zegt Anne. Haar rechterhand richt zich niet alleen op, hij verheft zich ook een stuk boven haar bovenbeen. Stop, herhaalt ze. Haar hand gaat nog weer een stukje verder omhoog en zou het meisje verder spelen beletten als ze niet zelf was opgehouden. Ze stuitert over de toonreeksen die snel en netjes moeten zijn en strekt zich in de langzame maten behaaglijk uit. Anne wacht tot de laatste toon is weggestorven, ook hier heeft het meisje misgetast. Je maakt het je wel makkelijk, zegt Anne. Het meisje verroert zich niet. Je moet toch merken hoe slordig het is, dat merk je toch. Anne haalt adem en telt in stilte een paar maten voordat ze verder praat. Ze zit op haar gewone plaats naast de leerling. Het meisje heeft haar hoofd een beetje opzijgedraaid, maar niet ver genoeg om Anne aan te kijken. Vanaf de eerste les moet ze strijd leveren met dit meisje, met het zwijgende verzet en de woede die haar af en toe overvalt. In de eerste les heeft ze, wanneer haar iets niet lukte, op de toetsen zitten rammen. Anne heeft naast deze uitbarsting gezeten, vol ongeloof, zodat ze niet ingreep en het meisje uit zichzelf ophield. Iets dergelijks is er sindsdien niet meer voorgevallen, maar Anne voelt de woede van het meisje. Ze slaat op

de toetsen in plaats van ze beheerst aan te slaan, alle tonen komen te hard uit haar vingers. Anne verdenkt het meisje ervan dat de dissonanten die ze voortbrengt door verkeerd te spelen haar voldoening geven. Misschien zwelt haar woede ook aan omdat Anne haar geduld niet verliest. Let op, zegt Anne, je moet de tonen los van elkaar spelen. Non-legato. Een toets loslaten voordat je de volgende aanslaat. Anne speelt het meisje twee maten voor, demonstreert het aanslaan en loslaten met nadrukkelijke bewegingen. Tot de coda alleen je linkerhand, zegt Anne, en langzaam. Het meisje imiteert haar overdreven vingerbewegingen, nu houdt ze de tonen te lang vast. Anne laat het er maar bij. Zodra het meisje oud genoeg is om het van haar ouders te winnen, zal ze met pianospelen stoppen. De hele tijd ligt Annes rechterhand op haar bovenbeen, de spieren gespannen, gereed om de woede van het meisje te beteugelen. Ze strekt haar vingers, beweegt haar pols om de kramp te verminderen. Sinds enige tijd lakt het meisje haar nagels, vandaag is het een licht maar venijnig oranje. Anne heeft met haar gesproken, haar gevraagd of ze niet liever een ander instrument zou willen bespelen. Ze heeft gezegd dat het normaal is dat je in het begin maar weinig vorderingen maakt. Als je met haar praat, is het meisje beleefd, maar onder het oppervlak van haar beleefdheid ontoegankelijk. Nee, ze wil geen ander instrument spelen, ze heeft met haar ouders afgesproken dat ze piano zou leren. Na de les maakt Anne een omweg om in de muzikwinkel bladmuziek te halen. De eigenaar heeft er al jaren schik in haar madame te noemen en haar Oostenrijkse achternaam, die van Slavische oorsprong is, op z'n Frans uit te spreken. Eén keer heeft hij Anne naar haar meisjesnaam gevraagd. Ze heeft haar hoofd geschud. Daarna heeft ze de naam gezegd en die nog een keer herhaald. Maar zo mag hij haar

niet noemen, ze draagt die naam niet meer. Naturellement, heeft de eigenaar van de muziekwinkel gezegd. Hij heeft de deur voor haar opengehouden, met een buiging: Adieu, madame. Vandaag is hij al bellend naar de achterkamer verdwenen. Tot ziens, zegt Anne tegen de medewerker die haar heeft geholpen. Ze steekt het grote plein met de waterpartij in het midden over. Aan de ene kant ervan staan bakken met palmen die de ronding van het bassin volgen. Alsof ik heel ergens anders ben, zegt Anne tegen de vriendin. Alsof de avond valt en je dat pas merkt als je honger krijgt, en de avond gaat over in de nacht, en ook dat merk je pas als het om je heen aardedonker is, maar je zit in een lichtschijnsel, van een straatlantaarn of een kaars op tafel. Zo'n gevoel had ze plotseling gehad, zegt Anne, alleen omdat het stadsbestuur palmen in bakken had geplaatst. Jij bent aan vakantie toe, zegt de vriendin.

Anne ligt op haar zij, haar hoofd zwaar op het kussen, onveranderd nog, zoals in haar slaap, in haar kinderbed. Achter de wand, in de keuken, zitten haar ouders koffie te drinken. Anne hoort wanneer ze de kopjes neerzetten. Haar moeder zit dicht tegen de wand, bovenarm en schouder ertegenaan geleund. Als de wand er niet zou zijn en Anne zich een beetje zou ophijsen, zou haar hoofd tussen vader en moeder op het tafelblad liggen. Anne houdt van de stemmen van haar ouders in de morgen. Die van haar moeder is hees. Haar vader klinkt nog donkerder dan anders en schraapt zijn keel. Onder de deken zijn Annes benen gebogen, ze trekt ze verder op, voor haar buik, waar het warmer is. Het is Thomas' stem die ze hoort. Hij is aan het bellen. Anne probeert de slaap weer te vatten. Ze hoort Thomas lachen, ingehouden, hij weet dat ze hier ligt. Anne opent haar ogen. De wand hier moet dezelfde eigenschappen hebben als de keukenwand van het huis in haar jeugd. De stemmen zijn dichtbij en toch versta je geen woord. Na een pauze begint Thomas opnieuw te praten, hij gaat afronden, Anne herkent het aan zijn intonatie. Ze kijkt naar Thomas' nachtkastje, waarop tijdschriften en een pakje

magnesiumtabletten liggen. Wanneer Anne de hal in loopt, pakt Thomas zijn sleutel van het haakje. Tot vanavond, zegt hij, en Anne ziet hem in de kier van de deur glimlachen, dan is hij weg. Hij heeft zijn regenjas en wandelschoenen aange-trokken. Anne is eraan gewend ook in het weekend 's morgens alleen te zijn. Ze gaat aan de keukentafel zitten met de krant die Thomas in de hal heeft neergelegd. Toen ze laatst met hem had ontbeten, heeft Thomas gezegd dat ze echt iets moest eten. Hij heeft gevraagd of hij een boterham met jam voor haar moest maken, en Anne heeft geknikt, hoewel ze nooit een bo-terham met jam eet, maar ze heeft op dat moment begrepen dat er een vrouw is die hij voor haar verbergt. Toen dat de eer-ste keer gebeurde, wilde Anne niets meer eten. Destijds zaten ze in deze keuken, waarin een andere tafel dan tegenwoordig stond, en Thomas legde zijn vork neer en liep om de tafel. Hij ging naast Anne zitten, pakte met zijn vork groente van haar bord en hield de vork vlak voor Annes lippen. Hij tilde zijn an-dere arm op, ze voelde een aanraking in haar nek, toen smeed hij de vork weg en verliet het appartement. Anne begon pas weer te eten toen de andere vrouw er niet meer was, en Thomas snapte niet hoe Anne kon weten wanneer hij loog. Sindsdien volstaat het dat Thomas bezorgd is of ze wel genoeg eet. Anne staat op en pakt yoghurt uit de koelkast, gooit havermost en lijnzaad in een kom, en roert de yoghurt erdoor. Voor ze weer aan tafel gaat zitten, doet ze de staande lamp in de hoek aan. Het is een druilerige ochtend, op de binnenplaats hoor je de regen. Losse heldere klanken, zoals op metaal, daarna over-heerst het ruisen weer.